

Ірина РИБАК, Лілія ДЕНИСОВА,
*методисти відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти
Донецького ОблППО*

ШКІЛЬНА ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТА: ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ У 2025-2026 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Історична та громадянська освіта відіграє провідну роль у формуванні компетентностей, потрібних для успішного життя в сучасному суспільстві. Ключовими векторами діяльності відділу національного виховання, позашкільної, громадянської та історичної освіти у 2025–2026 році залишаються розвиток фахової компетентності вчителів громадянської та історичної освітньої галузі та підвищення якості викладання навчальних предметів галузі за дистанційною моделлю навчання.

В умовах російської агресії програми підвищення кваліфікації педагогів зорієнтовані на осмислення змін у змісті шкільної історичної освіти щодо впровадження української концепції історичного поступу з урахуванням досягнень світової історичної науки, повну відмову від нав'язуваних російською пропагандою посттоталітарних історичних «скрепів» та опанування вчителями продуктивних методів і технологій викладання суспільних дисциплін, що дозволяють досягти визначених результатів навчання. Окрім програм фахового предметного підвищення кваліфікації, для задоволення індивідуальних запитів та потреб педагогам пропонуються спецкурси з актуальних питань розвитку освіти. Пропонуємо ознайомитися з тематикою додаткових спецкурсів-практикумів підвищення кваліфікації вчителів історії за покликанням <https://forms.gle/gbvdMhTkte9nyPmH6>. Початок навчання відбуватиметься відповідно до процесу формування груп.

Триває робота щодо підготовки педагогів до впровадження Нової української школи. У 2025 році 210 педагогів було підготовлено за субвенцією НУШ за освітньою програмою підвищення кваліфікації з теми «Нова українська школа в дії: навчаємо ефективно та креативно» для вчителів закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти (громадянська та історична освітня галузь) у 8 класах. Учителі зауважували практичну спрямованість програми, водночас визначали і необхідність подальшого осмислення й відпрацювання засад нової української школи. Реєстрація залишається відкритою, педагоги, що почнуть викладати у 2025-2026 році в класах НУШ (адаптивний та базовий предметний рівень), можуть зареєструватися і пройти підвищення кваліфікації за кошти громад чи власні кошти у вересні-жовтні. 50 учителів історії, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти (громадянська та історична освітня галузь) у 5–6 та 7 класах НУШ, уже пройшли підготовку за кошти громад та власні кошти додатково.

У цьому році вчителі нашої галузі долучилися до такого формату підвищення кваліфікації педагогів нової української школи як супервізія. Такий формат дозволяє реагувати на індивідуальні запити вчителів, допомагає їм розв'язувати актуальні питання розвитку фахової компетентності, самостійно обравши супервізора. Супервізія може здійснюватися як індивідуально, так і для групи педагогів за спільним запитом за гроші субвенції Міністерства освіти і науки України. Рекомендуємо слідкувати за оголошенням початку супервізії на сайті ОблППО за покликанням: <https://ippo.dn.ua/pidvyshchennia-kvalifikatsii-zakhody-ta-dodatkovy-osvitni-posluhy/pidvyshchennia-kvalifikatsii/provedennia-supervizii>.

Уже другий рік поспіль учителі історії долучаються до такого відповідального та важливого процесу, що засвідчує професійне зростання вчителя, як сертифікація. Вона дозволяє педагогам переосмислити власну діяльність, виявити сильні та слабкі сторони, визначити напрями для вдосконалення професійних компетентностей. Основним документом, що регулює цей процес, є Положення про сертифікацію педагогічних працівників [4]. Важливо також опрацювати наказ МОН від 29.08.2024 №1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [3]. Своїм досвідом підготовки та участі в сертифікації поділилася вчитель Опорного закладу загальної середньої освіти імені Василя Стуса Краматорської міської ради Антонова Алла Михайлівна за покликанням https://docs.google.com/document/d/1d07grokDZRz3VfyAtF0NFQVEVDQM2ofS/edit?usp=drive_link&oid=112822476218122707487&rtpof=true&sd=true

Джерелом натхнення та майданчиком для демонстрації педагогічної майстерності залишаються фахові конкурси. Протягом 27–28 вересня у форматі онлайн відбувся фінал XXI Міжнародного конкурсу творчих робіт учнів, студентів, аспірантів та вчителів «Уроки війни та Голокосту – уроки толерантності», організованого Українським інститутом вивчення Голокосту «Ткума» за підтримки Міністерства освіти і науки України. Диплом «За педагогічну майстерність» отримала Аліна Денисова (Добропільський НВК «Гімназія – загальноосвітня школа I–III ступенів № 1») за роботу «Кінокаталог фільмів про Голокост» для використання на уроках історії та під час виховних заходів з методичним супроводом.

Всеукраїнський конкурс «Учитель року» вже три десятиліття залишається однією з найавторитетніших платформ професійного визнання та зростання педагогів України. Його значення виходить далеко за межі формального змагання: це простір для обміну ідеями, презентації інновацій, розвитку особистісного і фахового потенціалу вчителя.

Конкурс «Учитель року» виконує стратегічну функцію в системі освіти: він не лише підтримує та заохочує талановитих педагогів, а й формує стандарти сучасного вчителювання, сприяє підвищенню якості навчального процесу, поширенню кращих освітніх практик, а також зміцненню престижу педагогічної професії. Участь у конкурсі мотивує вчителів до постійного вдосконалення, розвитку критичного мислення, упровадження інноваційних підходів. У сучасному освітньому середовищі, що швидко змінюється, саме такі ініціативи, як «Учитель року», є запорукою поступального розвитку української школи та формування національної освітньої еліти. Участь у цьому конкурсі – не лише про перемогу, а й про натхнення, професійну спільноту, підтримку реформи НУШ, і головне – про учня, який завдяки вчителю відкриває для себе світ знань.

Цьогоріч на Донеччині підбито підсумки першого туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2025» у номінації «Історія»:

I місце – Марина Мегельбей (Великоновосілівський заклад загальної середньої освіти I–III ступенів № 2 Великоновосілівської селищної ради);

II місце – Аліна Денисова (Добропільський навчально-виховний комплекс «Гімназія – загальноосвітня школа I–III ступенів № 1» Добропільської міської ради);

III місце – Андрій Яковлев (Опорний заклад загальної середньої освіти «Успіх» Краматорської міської ради).

Цей конкурс став символом професіоналізму, творчості та невтомної праці педагогів, які щодня вкладають свої знання, тепло й душу у виховання майбутніх поколінь.

У 2022 році лауреатом другого туру Всеукраїнського конкурсу в номінації «Правознавство» стала Островська Світлана Демидівна, учитель історії та правознавства Загальноосвітньої школи I–III ступенів № 9 Покровської міської ради Донецької області, яка посіла II місце.

У 2025 році Марина Мегельбей стала переможцем Конкурсу в номінації «Історія», посівши I місце. Педагогиня показала високу методичну майстерність, глибокі знання свого предмета, а найголовніше – щире захоплення своєю справою, любов до дітей. Важливе місце серед конкурсних випробувань посідає конкурсний урок. «З чого починати і чим завершувати підготовку до уроку?», – з досвідом участі педагогині в конкурсних змаганнях можна ознайомитися за покликанням <https://docs.google.com/document/d/1DDSHIVpQFMIZKgG7R7iMaqsbpGpFypOD/edit?usp=sharing&oid=112822476218122707487&rtpof=true&sd=true>.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 13.02.2023 № 145 «Про затвердження графіка проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року» у 2024–2028 роках» у 2026 році заплановано проведення конкурсу в номінації «Громадянська освіта».

Радимо педагогам долучатися до участі в різноманітних дослідницьких конкурсах, організаторами яких є різні освітні установи, громадські об'єднання та інституції, за підтримки Міністерства освіти і науки України, що також сприятиме розвитку їх професійної майстерності.

Своєрідним підготовчим майданчиком є обласний конкурс «Сучасний урок історії та правознавства в Новій українській школі». У 2025 році він був присвячений викладанню громадянської освіти в 5–10 класах включно. До фіналу було запрошено 14 педагогів, 10 з них стали переможцями. Аналіз конкурсних робіт свідчить про зростання педагогічної майстерності учасників, застосування інноваційних освітніх технологій, використання сучасних цифрових інструментів, міжпредметних зв'язків. Водночас Конкурс виявив недостатнє розуміння змісту шкільної громадянської освіти, складових громадянської компетентності та особливостей методики її

формування в НУШ. Певну розгубленість щодо розуміння мети, змісту та складників громадянської освіти виявила і співбесіда з педагогами, що планують її викладання в класах нової української школи.

12 квітня 2016 року Рада Європи ухвалила нові Рамки компетентностей для культури демократії, визнавши важливість розвитку громадянських компетентностей через освіту. Вони стали основою розробки підвалин концепції нової української школи, Державного стандарту базової середньої освіти та інших нормативних документів, зокрема й Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 року № 710-р (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 8.10.2022 р. № 893-р) [2].

Для вчителів громадянської освіти корисно буде ще раз опрацювати Рамку компетентностей для культури демократії (далі – КДК). У пригоді стане українське видання КДК, яке пояснює модель компетентностей для демократичної культури, подає інформацію про засади Рамки, наводить деякі важливі вказівки щодо її використання в освітньому процесі [7], наводить набори дескрипторів до компетентностей для демократичної культури і пояснює роль дескрипторів, які мають на меті допомогти освітянам визначати навчальні результати [8], містить рекомендації щодо формування громадянської компетентності в закладах освіти [9].

Розвитку фахової майстерності педагогів сприяє участь у творчих групах і створення колективного сучасного дидактичного та методичного забезпечення сучасної освіти. Триває робота творчих груп щодо створення опорних карток з історії України та всесвітньої історії для 8 класу. Творча група вчителів історії працює над наповненням контентом інформаційного ресурсу «Якісна освіта – відбудована Донецщина». «Підготовка до НМТ» <https://ippo.dn.ua/informatsiinyi-resurs-yakisna-osvita-vidbudovana-donechchyna/pidhotovka-do-nmt#webinars> на сайті ОблІППО.

У 2025 році продовжила свою роботу творча майстерня «Знаю. Вмію. Навчу». Учасниками майстерні стали понад 120 учителів, які опановували цифрові сервіси разом з педагогами-майстрами. За результатами розроблених і проведених занять укладено другу частину збірника, який стане в пригоді тим педагогам, які потребують індивідуального маршруту щодо опанування різних сервісів і створення за допомогою них методичного продукту. Після затвердження посібник буде доданий до інших рекомендованих видань за покликанням https://drive.google.com/drive/folders/14phT1krecLmNxofJltEvt6sW184lMyHn?usp=drive_link Отже, підвищення кваліфікації педагогів під час опанування відповідних освітніх програм, робота у творчих колективах щодо створення інноваційного дидактичного та методичного продукту, участь у різноманітних професійних конкурсах, проектах сприяє підвищенню якості історичної освіти в цілому.

Водночас урочна діяльність залишається визначальною для досягнення мети шкільної громадянської та історичної освіти. Запровадження реформи НУШ є також ударом по радянським «скрепам» у самій системі освіти. Основним документом, що визначає мету та принципи освітнього процесу в закладах базової середньої освіти, дає загальну характеристику змісту навчання, містить вимоги до формування ключових компетентностей та обов'язкових результатів навчання здобувача освіти та орієнтири для їхнього оцінювання, загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти тощо, є Державний стандарт базової середньої освіти (2020). [Наказом МОН від 09.08.2024 № 1120](#) затверджено нову редакцію Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти. Цей документ є ключовим для організації освітнього процесу, адже він містить комплекс головних освітніх компонентів. Він окреслює підходи до розроблення освітніх програм закладів освіти, визначає вимоги до здобувачів освіти та обсяг навчального навантаження, містить рекомендовані форми організації освітнього процесу та опис інструментарію оцінювання.

У 2025-2026 році вчителі галузі почнуть викладати не новий для них предмет – громадянська освіта, але для іншої вікової категорії (у 6–9 класах). З досвідом пілотування викладання громадянської освіти та оцінювання за результатами навчання у 8 класі **Грунченко Ганни Володимирівни**, учителя історії та громадянської освіти Добропільського навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів – дошкільний навчальний заклад» Добропільської міської ради Донецької області, можна ознайомитися за покликанням: <https://docs.google.com/document/d/1meni28ikWm8pFL3EtdZWYorR8pxo8EPB/edit?usp=sharing&oid=112822476218122707487&rtpof=true&sd=true>

У 6-8 класах громадянська та історична освітня галузь представлені такими навчальними предметами, як історія України, всесвітня історія, громадянська освіта. Учителем може бути обрано **такі варіанти** поєднання освітніх компонентів:

інтегрований курс
громадянської та історичної
освітньої галузі

інтегрований курс історії та курс
громадянської освіти

Історія України
Всесвітня історія
Громадянська освіта

Викликом для реалізації завдань галузі є визначена мінімальна кількість годин для 6–8 класів з українською мовою навчання: загальний обсяг тижневого навчального навантаження встановлено за **Громадянською та історичною освітньою галуззю** таким чином:

6 класи:

Діапазон: мінімальна кількість годин – 1,5 години, **максимальна – 3 години**, різниця по галузі – 1,5 години.

7 класи:

Діапазон: мінімальна кількість годин – 1,5 години, **максимальна – 3 години**, різниця по галузі – 1,5 години.

8 класи:

Діапазон: мінімальна кількість годин – 2 години, **максимальна – 3 години**, різниця по галузі – 1 година.

Зважаючи на виклики інформаційної війни з боку російської федерації, важливо не допустити просідання в годинах українського історичного контенту, бо, як зазначено у Концептуальних засадах реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти, **«українська історична освіта... є базовим складником національної безпеки держави, відіграє ключову роль у формуванні світогляду, безперечно, має першорядне значення»** [1]. Тому акцентуємо вашу увагу на тому, що зазначено в додатку 3 до Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (розділ 4): **«Під час визначення кількості годин для вивчення освітніх компонентів громадянської та історичної освітньої галузі рекомендовано дотримуватися максимального**

показника, визначеного для цієї освітньої галузі в додатку 1». Тож рекомендовано виділяти на предмети галузі за максимальним показником: 5 клас – 2 год, 6 клас – 3 год, 7 клас – 3 год, 8 клас – 3 год [5]. Таким чином може бути забезпечено умови для формування національної ідентичності, громадянської позиції засобами суспільних дисциплін.

Рекомендуємо розподіл здійснити так:

5 клас Інтегрований курс історії та громадянської освіти – 2 години

6 клас

I варіант:

- Інтегрований курс історії та громадянської освіти – 2 години

II варіант:

- Інтегрований курс історії – 2 години
- Громадянська освіта – 0,5 (1) години

7 клас

I варіант:

- Інтегрований курс історії та громадянської освіти – 3 години (зверніть увагу, у наявності тільки програма)

II варіант:

- Історія України – 1 година
- Всесвітня історія – 1 година
- Громадянська освіта – 1(0,5) година

III варіант:

- Інтегрований курс історії – 2 години
- Громадянська освіта – 0,5 години

8-й клас

I варіант – інтегрований курс історії та громадянської освіти не може бути запроваджений у цьому навчальному році, оскільки модельні навчальні програми були обрані ще до його затвердження.

II варіант:

- Історія України – 1,5 години
- Всесвітня історія – 1 година
- Громадянська освіта – 0,5 години

III варіант:

- Інтегрований курс історії – 2,5 години
- Громадянська освіта – 0,5 години

Водночас якість освіти забезпечується не тільки кількістю визначених годин, але й розумінням та відпрацюванням навичок опанування, орієнтуючись не на зміст, а на визначені Державним стандартом (додаток 18) та обраною модельною програмою результати навчання. Пропонуємо алгоритм планування з урахуванням груп споріднених результатів навчання.

1. У календарно-тематичному плануванні теми, над якою працюватимете, визначте очікувані результати (подані в МНП), а також коло орієнтирів для оцінювання, що допоможуть зрозуміти, чи навчання було ефективним для кожної групи результатів (орієнтири зазначені в Держстандарті).
2. Проаналізуйте теми уроків і розподіліть між ними обрані види діяльності залежно від специфіки виучуваного матеріалу. На цьому етапі добре також розгорнути підручник, за яким працюєте, і з'ясувати, що саме пропонують автори.
3. Продумайте основні стратегії здійснення формувального оцінювання в межах теми. Визначте, наскільки часто ви будете просити дітей про зворотний зв'язок (поточні перевірні роботи, метою яких є калібрування, відстеження прогресу, виявлення труднощів). Домовтеся із собою про бальне оцінювання, яке може виконувати функцію формувального оцінювання.
4. Переконайтеся, що кожна група результатів (ГР 1, ГР 2, ГР 3) представлена в плануванні рівномірно. Якщо певна група результатів недостатньо висвітлена (наприклад, ГР 1 порівняно з іншими), розширте перелік видів навчально-пізнавальної діяльності для уроків, щоб збалансувати акцент на цій групі.

5. Для оцінювання конкретної групи результатів сплануйте різні види активностей / інструментів, за допомогою яких матимете змогу оцінити конкретну групу результатів навчання. Або запропонуйте учнівству комплексне завдання, за допомогою якого можна оцінити кілька груп результатів водночас.

Організовуючи роботу з різними групами результатів навчання в освітній галузі, також варто враховувати потребу використання різноманітних методів навчання, які б активізували пізнавальну діяльність учнівства. Якщо це матеріал, пов'язаний з історичним змістом, колеги зазвичай використовують традиційні види робіт, як-от аналіз історичних джерел, дослідження мап (карт), заповнення хронологічних і порівняльних таблиць, історичні реконструкції, віртуальні екскурсії, обговорення навчальних відео- та кінофільмів. Щоб розвивати громадянськості, потрібні дебати, рольові ігри, моделювання ситуацій, робота в групах над проєктами, зустрічі з цікавими людьми тощо.

Коли учнівство виконує завдання, пов'язані зі знанням хронології, як-от визначення хронологічних меж чи встановлення послідовності історичних подій, громадянськості складник можна посилити застосуванням групової роботи.

Пропонуємо додатково переглянути навчальні відео, підготовлені педагогами на замовлення «Освіторії» щодо формування результатів навчання за групами результатів https://docs.google.com/document/d/1qKhtRUJ1Q8uuUIRSgcjd37LKhF6ciaKp_ZYd5jGkdM/edit?usp=sharing. Отже, під час навчання відбувається як формування, так і оцінювання результатів навчання. Педагогам також треба переосмислити підходи до оцінювання в НУШ [6].

Забезпечення якості історичної, правової та громадянської освіти відповідно до викликів збройного протистояння, дистанційної форми навчання відбувається за різними напрямками: урочна, позаурочна, проєктна діяльність школярів. Найбільше мотивує до розкриття власних здібностей, формування інтелектуального, творчого та громадянського потенціалу молодого покоління їх залученість до учнівських конкурсів, турнірів, проєктів. Вони є не лише інструментом виявлення обдарованих дітей, а й ефективним засобом розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, навичок комунікації та командної роботи.

Епіграфом цього річного XXIV Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням і проведеного під гаслом «Об'єднаймо ж, брати мої!», стали пророчі слова Тараса Шевченка «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине... От де, люде, наша слава, Слава України!». Темою конкурсу визначено «Творимо заради майбутнього». Учасники з усіх куточків країни представили свої роботи, що розкривають процеси розвитку національної культури, її роль у боротьбі за незалежність, консолідацію українського народу та збереження духовної спадщини. Фінальний етап традиційно відбувся в лютому 2025 року та став важливою подією в культурно-освітньому житті України. 14 робіт було подано на розгляд журі обласного етапу в номінації «Історія України та державотворення», 9 з яких визначено переможцями. Донецьку область на всеукраїнському рівні представляли 5 кращих робіт, серед яких переможцем визначено Анастасію Харину, ученицю 11 класу Загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2 Покровської міської ради Донецької області. Її дослідницька робота «Творимо заради майбутнього. Денис Кривий: боротьба за свій пейзаж» – це приклад глибокого осмислення сучасної історії через постать митця, який не лише творить, а й бореться за збереження української ідентичності. Під керівництвом учительки історії Ірини Миндруль Анастасія продемонструвала високий рівень аналітичного мислення та глибоку повагу до національної спадщини.

18-19 травня 2025 року в місті Києві відбувся фінал XXV Всеукраїнського конкурсу дослідницьких і творчих робіт «Історія і уроки Голокосту» імені І. Б. Медвинського. Захід організований Українським центром вивчення історії Голокосту та спрямований на поглиблення знань школярів про трагедії ХХ століття – Голокост та інші геноциди, а також на формування навичок дослідницької діяльності, розвиток критичного мислення, виховання толерантності й поваги до прав людини. У Конкурсі взяли участь понад 80 учнів із різних регіонів України. Зазначимо, що серед переможців – представниця Донецької області, учениця 8 класу Білицької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №10 Добропільської міської ради Чала Бьянка, яка посіла друге місце (науковий керівник Денисова Лілія Олексіївна).

Значне місце в палітрі конкурсів посідають турніри. На жаль, активні бойові дії та розпорошеність перебування учнів сьогодні не дають змоги проводити обласні турніри. Водночас відзначимо

вчителів Добропільської громади Л. О. Денисову та А. Ю. Денисову, які сформували команду від Добропільської ТГ «Орден Сходу», що гідно представила Донецьку область на Всеукраїнських турнірах учнівської творчості з історії та правознавства у 2024 та 2025 роках. Команда здобувачів виборола III місце у фінальному етапі Всеукраїнського турніру юних істориків (місто Чернівці, листопад 2024 року), III місце у фінальному етапі Всеукраїнського турніру юних правознавців (місто Луцьк, травень 2025 року), демонструючи високу результативність, глибокі знання та волю до перемоги.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

керівникам ЗЗСО:

- забезпечити умови для реалізації педагогами засад Нової української школи, звернути увагу на рекомендацію застосувати додаток 1 до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти під час планування навантаження в класах НУШ на громадянську та історичну освітню галузь;
- покращувати якість дистанційної освіти в умовах воєнного часу, узявши під контроль результативність підвищення кваліфікації педагогами та впровадження ними засад НУШ;
- узяти під контроль рівень підготовки педагогів з громадянської освіти, їх готовність до формування громадянських компетентностей школярів;
- створити умови для професійного зростання педагогів, стимулювати творчий пошук учителів суспільних дисциплін;

учителям громадянської та історичної освітньої галузі:

- опрацювати оновлені програми з історії України, всесвітньої історії, правознавства і громадянської освіти, рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо викладання громадянської та історичної освітньої галузі;
- відпрацювати планування за результатами навчання на засадах зворотного дизайну, ураховуючи рекомендації МОН планувати й оцінювання груп результатів навчання в навчальних програмах та календарно-тематичному плануванні;
- спланувати систему роботи щодо подолання освітніх втрат, передбачити під час календарного планування уроки повторення та корегування;
- опрацювати матеріали Ради Європи щодо розвитку компетентностей культури демократії, дискрипторів їх виявлення як складових предметної та ключової громадянської компетентності;
- запроваджувати проєктні технології для розвитку дослідницьких та комунікативних навичок здобувачів освіти;
- вдумливо та виважено використовувати цифрові застосунки, штучний інтелект на уроках, формувати в учнів уміння критично його застосовувати;
- опрацювати методичні рекомендації та інтегрувати основні положення міжнародного гуманітарного права в зміст шкільної історичної, правової та громадянської освіти;
- долучатися до участі в професійних спільнотах, міжкурсових заходах, ініційованих Донецьким ОблППО, що дозволить постійно оновлювати свої знання та підвищувати кваліфікацію з актуальних напрямів розвитку шкільної історичної та громадянської освіти, зберігати єдність освітянського простору Донеччини;
- для самореалізації обдарованих учнів здійснювати організаційно-методичний та педагогічний супровід їхньої участі в конкурсах, проєктах.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 30 липня 2024 року № 1072. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1072729-24#Text>
2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3.10.2018 року № 710-р (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 8.10.2022 р. № 893-р). URL: <https://mon.gov.ua>
3. Наказ МОН від 29.08.2024 №1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
4. Положення про сертифікацію педагогічних працівників: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1094).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text>

5. Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: затверджено наказом | Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>
6. «Про окремі питання оцінювання результатів навчання» року. Лист Міністерства освіти і науки України №1/4895-25 від 14.03.2025. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-okremi-pytannia-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>.
7. Рамка компетентностей для культури демократії. Т. 1. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-osvity-dlia-demokratychnoho-hromadianstva-i-prav-liudyny/ramka-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji-2>
8. Рамка компетентностей для культури демократії. Т. 2. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-osvity-dlia-demokratychnoho-hromadianstva-i-prav-liudyny/ramka-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji>
9. Рамка компетентностей для культури демократії. Т. 3. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/ofitsiini-dokumenty-rady-yevropy/ramka-kompetentnostej-do-kulturi-demokratiji>

Рекомендовані ресурси

1. ГО «Вчителі за демократію та партнерство» URL: <https://teachers.org.ua>
2. ГС «Освіторія». Інноваційні освітні ініціативи URL: <https://osvitoria.media>
3. Рада Європи. Teachers for Democracy and Human Rights URL: <https://www.coe.int>
4. Український Гельсінкський союз з прав людини. Конкурси та освітні програми URL: <https://helsinki.org.ua>
5. Український інститут національної пам'яті. Історико-просвітницькі проекти та конкурси. URL: <https://uinp.gov.ua>
6. EdCamp Ukraine. Платформа для професійного розвитку вчителів URL: <https://edcamp.org.ua>
7. UNICEF Ukraine. Освітні конкурси та ініціативи URL: <https://www.unicef.org/ukraine>

Ірина ВОЛОШИНА,
методист відділу математики,
інформатики та технологій
Донецького ОблППО

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАКТИК АКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Закон України «Про освіту» наголошує на формуванні ключових компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності [4, с. 7]. На уроках математики це тісно пов'язано з використанням технологій активного навчання.

Що таке активне навчання і чому воно важливе для математики?

Активне навчання – це освітній підхід, який передбачає залучення учнів до процесу пізнання через різноманітні види діяльності: обговорення, розв'язання проблем, дослідження, рольові ігри, проекти тощо. На противагу пасивному слуханню, активне навчання спонукає учнів до мислення, аналізу, синтезу та оцінки інформації.

Для математики цей підхід має особливе значення. Математика – це не просто набір формул і правил, а спосіб мислення, логіка, вміння бачити зв'язки та знаходити рішення.

Активне навчання дозволяє:

- Перетворити абстрактні поняття на зрозумілі. Через практичні завдання та моделювання учні можуть побачити, як математичні ідеї працюють у реальному світі.
- Сформулювати глибоке розуміння предмета математика. Замість механічного запам'ятовування, учні активно «відкривають» для себе математичні закономірності, що сприяє їхньому довготривалому засвоєнню.
- Розвинути навички розв'язання проблем. Активні методи часто передбачають ситуації, де учні самостійно шукають шляхи виконання нестандартних завдань.
- Підвищити мотивацію та інтерес. Коли учні є активними учасниками процесу, вони відчують відповідальність за своє навчання, що значно підвищує їхню зацікавленість.
- Сприяти розвитку комунікативних навичок. Робота в групах, обговорення, презентація результатів – усе це формує вміння ефективно спілкуватися та співпрацювати.